

1759 METŲ „ZIWATO“ GIMININIAI ĮVARDŽIAI IR JŲ RAIDA

Sonata VAIČIAKAUSKIENĖ

1. 1759 metų „Ziwatas“¹ – geriausias XVIII amžiaus šiaurės žemaičių kretingiškių² tarmės paminklas. Leidinyje to meto lenkų kalbos rašmenimis aiškiai ir nuosekliai pateikiama tarmės fonologinė sistema, gramatikos ir morfologijos bruožai.

„Ziwato“ tarmėje palyginti gausiai vartojamos gimininių įvardžių tiek vienaskaitos, tiek ir daugiskaitos formos.

Šio straipsnio tikslas – iširti ir nuosekliai aprašyti analizuojamo teksto gimininių įvardžių linksniavimą, palyginti su dabartinės šiaurės vakarų žemaičių kretingiškių tarmės duomenimis.

2. Gimininius įvardžius pagal linksniavimą būtų galima suskirstyti į dvi linksniuotes: (*ų*)o linksniuotę ir *i* linksniuotę (Ambrazas, 1997, 273–276). Pirmajai linksniuotei priklauso įvardžiai, suskirstyti į keturias paradigmas pagal atskirų linksnių galūnes. Pirmosios paradigmos įvardžių vienaskaitos vardininko galūnė *-as*, vienaskaitos kilmininko – *-o*, o daugiskaitos vardininko – *-ie*; antrosios – vienaskaitos vardininko galūnė *-as*, kilmininko galūnė *-o*, o daugiskaitos vardininko – *-i*; trečiosios paradigmos įvardžių vienaskaitos vardininko galūnė yra *-s*, kilmininko – *-io*, daugiskaitos vardininko galūnė *-ie*; ketvirtosios paradigmos įvardžių vienaskaitos vardininko galūnė *-is*, kilmininko – *-io*, o daugiskaitos vardininko – *-ie*. Taigi aprašomųjų įvardžių inventorių sudaro:

1) vns. vard. *qns* 41₁₈, *ana* 3₁₉, vns. vard. *tas* 6₂₅, *ta* 4₉, *tay* 2₁₁, vns. vard. *kas* 1₃, vns. vard. *kas norint* VII₃₅, *niekas* 157₂₇;

2) vns. vard. *kytas* 78₂, *kyta* 137₄, *kožnus* 106₂₇, *kožna* 140₁₇, dgs. kilm. *kielu* 75₁₆, dgs. gal. *kieles* 40₉, vns. vard. *wyfas* 7₁₆, *wyfa* 15₉, vns. kilm. *wysko* 300₁₂, vns. vard. *nie wyinas* 21₁₄, *nie wyina* 71₁₆;

¹ Apie šio raštijos paminklo rašybą žr. (Girdenis, Girdenienė, 1997, 19–44; Girdenis, Skirmantas, 1998, *viixiv*; Vaičiakauskytė, 2001, 119–133; 2002a, 223–236).

² Apie tai, kad „Ziwatas“ parašytas pajūrio žemaičių Kretingos apylinkių tarme (Girdenis, 1972, 173–191; Girdenis, Girdenienė, 1997, 11–19; Girdenis, Skirmantas, 1998, *viixiv*).

3) vns. vard. *kurs* 30₉, *kuri* 2₂₃, vns. kilm. *jokie* 297₃, *jokios* 25₁₈, vns. kilm. *nie jokie* 142₁₇, vns. kilm. *kokie* 22₇, vns. vard. *kokie* 64₂₃, vns. kilm. *niekokie* 8₄, *niekokios* 6₁, vns. gal. *ne koki* 143₁₀₋₁₁, vns. kilm. *niekokios* 67₁₅, vns. gal. *koki norint* 194₁₆;

4) vns. kilm. *jo* 28₁₇, vns. kilm. *jos* 3₂₃, vns. kilm. *šio* VIII₁₀, *šios* 17₇, vns. gal. *ne kuri* 138₂₁, vns. vard. *nekuri* 68₁.

i linksniuotei priklauso įvardis *pats* 66₂₀, *pati* 3₃.

Prie giminių įvardžių priskiriami ir įvardžiai *kàs*, *nėkas* (*niekas*), nors šie įvardžiai giminių neskiria (plg. Zinkevičius, 1981, 5).

3. Nagrinėjamojo teksto aptariamųjų vardažodžių paradigmoms iliustruoti paimta įvardžių *qns* 41₁₈, *ana* 3₁₉ formos. Šie įvardžiai atlieka tiek asmeninio, tiek ir rodojo įvardžio funkcijas (plg. Girdenis, 1962, 163; Zinkevičius, 1966, 308). Trečiosios ir ketvirtosios paradigmų įvardžiai (bei antrosios – dgs. kilm. *kielu* 75₁₆) nuo analizuojamųjų įvardžių skiriasi kamiengalio priebalsio minkštumu (plg. pateiktą inventorių).

Vienaskaita

V. *qns* 41₁₈, *uns* 8₈, *unts* 32₂₂, *qnsay* 35₆
~ *õns*, *õnsã*

K. *ano* 2₂₈ ~ *ànũ*

N. *anam* 5₁₈ ~ *anâm*

G. *anq* 2₁₇ ~ *ànq̃*

Įn. *anqw* 32₁₃, *anuw* 14₁₉ ~ *ànq̃u*

Vt. *anamy* 30₁₅ ~ *ànàmè*

Vienaskaita

V. *ana* 3₁₉ ~ *ànà*

K. *anos* 4₈ ~ *ànũs*

N. *anay* 3₁₀ ~ *anã*³

G. *anq* 3₂₁ ~ *ànq̃*

Įn. *anu* 3₆ ~ *ànq̃*

Vt. *anojy* 52₇, *anoy* 36₅,

anoj 162₂₇, *ano* 44₄ ~ *ànũ*

Daugiskaita

V. *anyi* 20₁₈, *anie* 182₁₂ ~ *ànėi*

K. *anu* 2₁₈ ~ *ànũ* / *ànũ'n*

N. *anims* 2₁₉ ~ *anĩms*

G. *anus* 2₈ ~ *ànũs*

Įn. *anays* 2₈ ~ *ànã's*

Vt. *anufy* 163₅ ~ *ànũ'sè*

Daugiskaita

V. *anos* 84₁₄ ~ *ànũs*

K. *anu* 142₁₁ ~ *ànũ* / *ànũ'n*

N. *anoms* 176₁₃ ~ *anũoms*

G. *anas* 3₆ ~ *ànãs*

Įn. *anomis* 45₆ ~ *ànũomis*

Vt. *anofy* 87₇ ~ *ànũosè*

3.1. Vienaskaitos vardininko formos yra *qns* 41₁₈, *uns* 8₈, *unts* 38₂₂, *qnsay* 35₆ ir *ana* 3₁₉, pvz.: *Pon Pyłotay, atmyniem kada qns suwadziotojes kalbieje dabar giws budams, po tryju dyinu kielfiu yfz numyrufiu* 258₃₋₅; *Tada balsa Bažnicio wyfy yfzgyrda*,

³ Šiaurės žemaičių oksitoninio įvardžio naudininko galūnė gali būti ir cirkumfleksinė, būtent, „anai“ (Girdenis, 1996, 116).

jog čion dabar ne atiee uns pabažnus žmogus, sluga Diewa <...> 87-9; Tas waykielis ira padietas ant nupulyma, yr ant atfykielyma dawgiem; o unts duos moksla yfzganima wyfam swietu<...> 3821-23; Potam kada kietures dešimtis dienu yr naktu yfzeje, trofzka qnsfay, kurfay wyfa swieta penieje yr žiwyje 5518-20; Yfzgyrdy tay fufieday, jog ana gieraufy Familia nu anu yfzeyta 4426-27.

Lyginamojoje tarmėje vartojamos formos (*ōns* ~ *añs*, *anà* ~ *anà*, *ōnsā* ~ *ansai*).

Žemaičiai vietoj įvardžio *jis*, *ji* vartoja įvardį *ōns* ← *añs* ← *anàs*, *anà* (Rosinas, 1995, 40; Zinkevičius, 1966, 308, 318; 1981, 12). Šiaurės žemaičiai dvigarsį *an* keičia į *on* (Zinkevičius, 1966, 512, žml. Nr. 67.), todėl kalbamojo įvardžio kamieno balsis yra susiaurėjęs. Tarmėje vyriškosios giminės formos galūnėje labai anksti iškritę trumpasis balsis *a*.

Įvardžių, kaip ir kitų vardažodžių (Vaičiakauskytė, 2002b, 13–14) vyriškosios giminės vienaskaitos vardininko formos su fleksija *-us* = *-os*, plg.: *kožnus* 106²⁷ ir *kožnas* 164⁶, pagrindžia mintį, kad kalbamosios formos su *-as* yra aukštaitinimo padarinys. Tai rodo autentiškos tekste vartojamos formos *kurs* 30⁹, *nieks* 104²⁰.

Prie įvardžių dažnai dedama dalelytė *ai*. Tokius įvardžius, kaip *tasai*, *koksai* šalia *tàs*, *kòks* ir t.t., vartoja visi aukštaičiai ir artimesni žemaičiai. Šios formos traktuojamos kaip įvardžiutinės (Zinkevičius, 1966, 430). Tokių formų esama ir senuosiuose kalbos paminkluose. Tą liudija ir analizuojamas tekstas. „Ziwate“ įvardžiutinės kalbamųjų įvardžių formos net dominuoja. Galima paminėti, kad, pavyzdžiui, įvardžio *tas* 6²⁵ vienaskaitos vardininko forma iš viso tekste pasitaikė 63 kartus, o įvardžiutinė *tafay* 8¹⁵ – 114 kartų. Veikiausiai emfatinės kalbamųjų (ir ne tik) įvardžių formos būdingos ne tik žemaičių paribiems, bet ir kitiems šiaurės žemaičiams⁴. Ši teiginį grindžia emfatinųjų formų, tokių kaip, pavyzdžiui, *kurfay* 12²⁵, *kokfay* 32²³, *tokfay* 44¹⁷, palyginti dažnas vartojimas nagrinėjamame tekste; plg. Nevarėnų šnekotos *“òksā*, *ùnsā* ir pan., taip pat beveik visuotinę lytį *kētā*-*sis*.

Moteriškosios giminės vienaskaitos vardininko galūnė kildintina iš senovinio ilgojo **-ā*.

Atskirai minėtinos trečiosios ir ketvirtosios paradigmų moteriškosios giminės vienaskaitos vardininko lytys, kurių galūnė *-i*, pvz.: *kuri* 2²³, *ne kuri* 138²¹. Siauras išlaidytas balsis galūnėje leidžia atstatyti senąją kalbamojo linksnio galūnę **-ī* (Būga, 1958, 566).

3.2. Vienaskaitos kilmininko galūnės yra *-o* ir *-os*, pvz.: *Trete, idant to ne uskīēšcio, kas Ponuy Diewuy ne pafydabo, pagat ano wales fzwētos* 3¹³⁻¹⁵; *Yr klawpēs prifz Motina fawa pakarney, nu anos pazwalenos yr Błagastowynctwas prašie* 53¹¹⁻¹³.

Dabartinėje šiaurės vakarų kretingiškių tarmėje vartojamos gimininių įvardžių vienaskaitos kilmininko lytys nepakito nuo „Ziwato“ laikų (*ānūo* ~ *anō*, *ānūos* ~ *anōs*).

⁴ Priešingą nuomonę yra pareiškęs J. Aleksandravičius (1964, 124). Jis teigia, jog emfatiškųjų formų (*tasai*, *šisai* ir kt.) kretingiškių tarmė visai nepažįstanti.

3.3. Vienaskaitos naudininko formos vyriškosios giminės įvardžių galūnės *-am*, o moteriškosios giminės – *-ay* = [aː], pvz.: *Tyktay kada dyinoy afzmoy buwa apipiauwfittas, warda a n a m daww Jonas 21*¹⁸⁻²⁰; *Nobažna dušie, tarneyte Diawa yfzeyk fu Motinu Diawa, padiek anay nefioty aną Sunu razkažni 37–38*²⁶⁻¹.

Lyginamojoje tarmėje vartojamos formos (*anâm ~ anám, anâ ~ anái*).

Seniausiomis daiktavardžių (vadinasi, ir įvardžių) vienaskaitos naudininko formos laikytinos su galūnėmis **-ō* ir **-ē*; plg. (Mažiulis, 1970, 111; Rosinas, 1995, 44). Senųjų raštų įvardžių paradigmosse pasitaiko naudininko formų su *-i* ir su *-u*, plg.: *iami DP 513*²⁸, *taami DP 545*⁴⁶, *Kámug DP 425*⁴⁶, *Jamug DP 433*³¹ (Rosinas, 1995, 44). Tokių naudininko formų, kaip rodo pateikti pavyzdžiai, „Ziwatas“ nefiksuoja.

Vyriškosios giminės įvardžių naudininko forma vestina iš **anamō*.

Moteriškosios giminės naudininko galūnė *-a* < baltų **-ai* (Mažiulis, 1970, 310; Rosinas, 1995, 44; Zinkevičius, 1980, 190). „Ziwate“ lytys su galūne *-ay* vertintinos kaip aukštaitinimo rezultatas (plačiau žr. Vaičiakauskytė, 2002b, 17).

3.4. Vienaskaitos galininkas turi galūnę: *-q* = [ɔː], pvz.: *Diēt to dufzy yr fukunu, ano nepabęktay gierybey diekawodama, yr pakarnay ano, apleydy sawa puykiby, a n q sekiokiema 24*¹¹⁻¹³; *Tynay kada nu eje atrada dawgiby žmoniu, kuryi ant kozoniaaws Jona S. sufyeje apfykrykfzity, nes wyfy a n q už Meffyōšiu turieje 53*²²⁻²⁴.

Lyginamojoje tarmėje apie Kretingą skiriamos vyriškosios ir moteriškosios giminės galininko formos (*ânūː, ânōː ~ anā*). Kitose šnektose vartojamos ir *ânōu ~ anā* moteriškosios giminės galininko lytys (Aleksandravičius, 1967, 251; dar žr. Zinkevičius, 1966, 65). Visos šios formos kilusios iš *ânōː*, kurį tebeturėjo „Ziwatas“; dar plg. tekste esamą formą *kurē 12*²⁴.

Kaip rodo pateikti pavyzdžiai (dar plg. kalbamųjų įvardžių paradigmas), „Ziwato“ tarmėje vyriškosios ir moteriškosios giminės gimininių įvardžių galininko formos dar nebuvo skiriamos, nors, reikia pridurti, ir dabar daug kur neskiria šių formų – sakoma *ânōn* arba *ânōu ~ anā*. Analizuojamame tekste pavartotą moteriškosios giminės galininko forma *ana* 64¹⁵ vertintina kaip klaida, pvz.: *Jefus milawfis atfakie pastams; ateyšiu afz tynay Patfay yr yfzgidifiu ana <...> 64*¹⁴⁻¹⁵.

Trečiosios ir ketvirtosios paradigmų vyriškosios giminės įvardžių galūnė yra *-i*, pvz.: *kuri 15, ši 112*⁸. Kalbamųjų įvardžių galininko galūnė *-i* < **-ī* < **-in*. Tai pagrįstų tekste vartojama forma *kurin* 296⁶; plg. (Rosinas, 1995, 44).

3.5. Vienaskaitos įnagininko galūnės *-qw* = [ou]⁵, *-uw* = [ou], *-u* = [ɔ], pvz.: *Motina tada anofunki gaylesi regiedama, dydi Sopoly apipiauwfita Sunele, ligieyfu anqw werkie 32–33*²⁸⁻²; *Yfzgyrdys tą Herodas, parfygąda dydey, yr wyfas Jeruzalus diwidamys fmutnyjosfu a n u w 35*⁶⁻⁸; *O nie wyinas ne drifa ano klawfty kq kalbiejefu anu 77*¹⁴⁻¹⁵.

Šiaurės žemaičių kretingiškių tarmėje kalbamųjų įvardžių formos nesiskiria nuo paliudytųjų tekste (*ânōu ~ anuō, ânō ~ anā*). Vyriškosios giminės įvardžių galūnė kildin-

⁵ Dėl galūnių *-qw* ir *-uw* fonetinės vertės plačiau žr. (Girdenis, Girdenienė, 1997, 11).

tina iš *-ō, o moteriškosios giminės įvardžių galūnė vestina (kaip ir kitų vardažodžių) iš *-q̄ < *-ān. Įvardžių galūnės buvo išlygintos pagal būdvardžių, nes vienskiemenių žodžių galūnės paprastai netrupėja (plačiau žr. Vaičiakauskytė, 2002b, 15, 37).

Reikia pridurti, kad kartą tekste pavartota vyriškosios giminės neįprasta forma *anqm* 177¹³, pvz.: *Bieda mqn nędznay, kada afz wakar palykaw, neejaw fu a n q m ligiey* 177¹²⁻¹³ yra atsitiktinė korektūros klaida (vietoj *anqw* ~ *ānōu*).

3.6. Vienaskaitos vietininko galūnės yra šios: *-amy* = [*ame*], *-o*, *-oj*, *-oy* ir *-oij*, pvz.: *Nes a n a m y šiedieje Diewas teyfingas, kurfay wyfa fwieta rieda, pieniedamafy mažu papenu čistu Panyfzku pienu* 30¹⁴⁻¹⁶; <...> *ale kada yfzgyrda, jogiey Archaleus Sunus Heroda Karalaw a n o ziemie, ne drifa tynay eyty* 44³⁻⁵; *Yr kokies anam tynay a n o j piwiničio zlaftis dare, ne bufey apjowitas až negu tyktay ant Suda Diewa* 185⁶⁻⁸; *Kaypo yfagay giwena a n o y stanioy Maria* 37¹³; <...> *jog a n o j y karaliftie wys gał turiety, ko tyktay nor awkfztesney yr dawgiesne už wyfus kiytus Szweufusius* 298¹⁹⁻²⁰.

Kretingos šnekoje vyriškosios giminės vienaskaitos vietininko galūnė *-am* (*ānām* ~ *aname*)), o kitose šiaurės žemaičių vietose turima ir sveika kalbamojo linksnio forma. „Ziwato“ tarmėje, kaip matyti, vyriškosios giminės įvardžių (beje, kaip ir kitų vardažodžių) vienaskaitos vietininko formos dar nebuvo sutrumpėjusios.

Moteriškosios giminės aptariamasis linksnis (*ānūo* ~ *anoje*). Tikroji „Ziwato“ tarmės vienaskaitos vietininko galūnė yra *-uo*, o kiti kalbamojo linksnio grafiniai variantai yra aukštaitinimo rezultatas (G. Subačiaus žodžiais – hiperaukštaitybės). Analizuojamas tekstas rodo, kad XVIII amžiaus viduryje kretingiškių kalbamųjų įvardžių vienaskaitos vietininko formos jau buvo patyrusios morfologinį trumpėjimą.

3.7. Daugiskaitos vardininko galūnės: *-yi* = [*ei*], *-ie*, ir *-os*, pvz.: *O a n y i atfakie anam, jog Betleemy* 35¹¹; <...> *yr afz teypag atleydziau Kaltiefyms sawa, prafzaw tawys, idant yr a ni e mqn atleystum* 306¹¹⁻¹²; *Potam Jezufas milawfis sieda y walti, yr tujawas parfoje a n o s wietras yr nepagadas* 84¹³⁻¹⁴.

Jau „Ziwato“ laikais kalbamųjų įvardžių daugiskaitos vardininko formos buvo tokios, kokios vartojamos ir dabartiniame kretingiškių plote (*ānēi* ~ *aniē*, *ānūs* ~ *anūs*).

Kilmės atžvilgiu įvardžių daugiskaitos vardininko galūnės sutampa su būdvardžių; plg. (Mažiulis, 1970, 175–176; Kazlauskas, 1968, 175; Rosinas, 1995, 45; Zinkevičius, 1981, 9–10). Taigi vyriškosios giminės įvardžių galūnė *-ei* kilusi iš *-ē, o moteriškosios giminės galūnė *-uos* kildintina iš *-ās.

„Ziwate“ vartojamos vyriškosios giminės formos su *-ie*, pvz.: *anie* 182¹², *kurie* 7²² (jos tekste žymiai retesnės), be jokios abejonės laikytinos aukštaitiškomis (dar žr. Girdenis, Girdenienė, 1997, 25–27).

3.8. Daugiskaitos kilmininko forma baigiasi galūne *-u*, pvz.: *Jaw nor sunus muna wyinatis yfz Dangaws ant ziemes nuzienkty, yr sufimiliety ant a n u par sawa fzweṭą yfykunyjima* 13⁸⁻¹⁰; *Ale milawfis Jezufas terp a n u stojos, yr linksniby joms apfakie: Bukiete fweykas Seferis milawfes* 265⁸⁻¹⁰.

Abiejų giminių įvardžių kilmininko formos sutampa su paliudytomis analizuojamame tekste (*ānū* ~ *anū*). Aptariamųjų įvardžių daugiskaitos kilmininko galūnė kil-dintina iš senovinės *-ōn. „Ziwato“ tarmėje kalbamųjų įvardžių kirčiuota kilmininko galūnė tebeturėjo nosinį balsį – šį faktą puikiausiai remia įvardžio *tun* 174₁₀ vartojimas tekste (dar plg. Vaičiakauskytė, 2002b, 18).

3.9. Daugiskaitos naudininko formos galūnės yra *-ims*, *-yms* [= *ems*], *-oms*, pvz.: *Kaypo Kunygay Pona Diewa prašie, idant a n i m s apiowitu, kaypo fu tu Panu apseyty galetu* 7₉₋₁₀; *Yr klawfies židu kumet ateyš Ponas tos winičies, ką padaris a n y m s winogradams* 95₂₅₋₂₆; <...> *noriedamas Jezufas akysu ju yfznikty, pradieje a n o m s teyp kalbiety* <...> 265₁₂₋₁₃.

Rytiniuose lyginamosios tarmės pakraščiuose dažnesnės daugiskaitos naudininko lytis su galūne *-ims* (*anims* ~ *anims*), kituose tarmės plotuose vartojamos lytis su galūne *-ems* (*anems* ~ *anims*) (Aleksandravičius, 1964, 124; dar plg. Zinkevičius, 1966, 315). Moteriškosios giminės forma su galūne *-uoms* vartojama visame tarmės plote (*anūoms* ~ *anoms*).

Nesutrupėjusios daugiskaitos naudininko galūnės *-imus, kuri buvo vartojama senuosiuose kalbos paminkluose, neišlaikė nė viena tarmė. Kalbamojo linksnio forma, būdama vienu skiemeniu ilgesnė už kitas paradigmos lytis, patyrė morfologinį trumpėjimą. Galūninio baltio *u* išnykimą lėmė ir tai, kad daugiskaitos naudininko galinis skienuo niekad nebuvo kirčiuojamas.

Galūnė *-imus sudaro kamiengalis *-i-* ir galūnė *-mus*. Pagal lyginamosios tarmės dėsnius baritonų naudininko galūnė *-imus fonetiškai sutrumpėjo į *-ims*, o oksitonų naudininko galūnė kito morfologiškai *-imūs → *-emūs* → *-ems*; dar plg. tekste turimas formas: *kurims* 156₁₅ ir *kurymis* 95₁₆. Lyčių su galūnėmis *-ems* ir *-ims* svyravimai, kaip jau buvo minėta, būdingi ir Kretingos šnektai; dar plg. (Zinkevičius, 1966, 315). Čia reikėtų minėti kartą analizuojamame tekste pasitaikiusią aptariamojo linksnio formą su galūne *-imis*, būtent, *O qnfay a n i m i s tare: prydieje man Jezufas purwa antakiu, potam nufyprawfiaw yr regiu* 99₂₄₋₂₅. Tai įnagininko ir naudininko lyčių kontaminacijos *i* kamieno paradigmosse padarinys.

Moteriškosios giminės įvardžių galūnė kilusi iš *-āmus.

Atsitiktine korektūros klaida laikytina kartą pavartota forma su galūne *-ams*, pvz.: <...> *kurios tynayfu anu ligieyfmtnas buwa, kalbiedama a n a m s fu werksmu tus žodzius* <...> 142₁₂₋₁₃.

3.10. Daugiskaitos galininko formos vyriškosios giminės įvardžių galūnė *-us*, o moteriškosios giminės – galūnė *-as*, pvz.: *O fupratufi, jog tay asey jos Sunu kalbieje Zachariošius, wyfus a n u s žodzius fzyrdiey užtaykie, kaypo Panna Mądri* 21₂₄₋₂₇; *Regi akis muna linksmas šwyšies, ale čiesu mukas muna yszwifj a n a s nu židu užrysztas, yr krawju užlyitas* 125₁₈₋₂₀.

Lyginamojoje tarmėje aptariamųjų įvardžių lytis sutampa su fiksuotomis „Ziwate“ (*ānūs* ~ *anūs*, *ānās* ~ *anās*). Žemaičiai iš būdvardžių (plačiau žr. Vaičiakauskytė, 2002b,

73) turi įsivedę trumpą vyriškosios giminės daugiskaitos galininko galūnę: sako *tūs* „tuos“, *anūs* „anuos“, *katriūs* „katruos“, kaip ir *žaliūs*, *báltus*; plg. (Zinkevičius, 1966, 310; dar žr. Girdenis, 1962, 163).

Moteriškosios giminės įvardžių (kaip ir kitų vardažodžių) galininko galūnė išsirutuliojo iš senesnės *-*ás*.

3.11. Daugiskaitos įnagininko forma baigiasi galūnėmis *-ays* = [a:s] ir *-omis*, pvz.: *O tyi buwa Pagonis, prašie Jezufa idant fu a n a y s paliktum 78₇₋₈; <...> yr a n o m i s Dieuwuy stužyje; arba artynam, diet pamaciaus dwaifjzka dawey yr reykała fawa 315₁₃₋₁₄*.

Dabartinėje kretingiškių tarmėje vartojamos monoftongizuotos vyriškosios giminės įnagininko formos, o moteriškosios giminės formos patyrė morfologinį trumpėjimą (*ánā s* ~ *anaš*, *ánūoms* ~ *anōm(i)s*). Siauras kretingiškių galūnės balsis *i* „išduoda“, jog moteriškosios giminės įnagininko galūnė kildintina iš senesnės *-*mīs* (plg. Mažiulis, 1970, 210–211; Rosinas, 1995, 46).

3.12. Daugiskaitos vietininko galūnės yra šios: *-ufy* = [u:sɛ], *-ofy* = [uosɛ], pvz.: *<...> puykibe nes anu, kuri ira wyfu grieku szaltyniu yr gałwu, yr tynay a n u f y poniawos 322₅₋₆; Pagyrtaš, kursfay negyme, ir ściesliwas, kurio krutis nepenieje, yr a n o f y dienofy kalbiefey kałnams, užgrukiete mumis, yr pakalniems uždėkiete mus 219₂₁₋₂₃*.

Sutrupėjusias vietininko formas turi tik Kretingos apylinkių žemaičiai⁶, o šiaip lyginamojoje tarmėje vartojamos nesutrupėjusias kalbamųjų įvardžių vietininko formos (*ánū s* ~ *anūs[è]*, *ánūos* ~ *anūš[è]*). Kai kurie istorinės morfologijos tyrinėtojai (Kazlauskas, 1968, 177; Zinkevičius⁷, 1980, 212) teigia, kad daugiskaitos vietininkas esąs postpozicinis darinys, išriedėjęs iš senojo daugiskaitos galininko, prie kurio priaugo postpozicija *-en*. Kretingiškių *tūs(è)* „tuose“ < **tō(n)s-én*, *gērūs(è)* < **gerō(n)s-én*, *tūos(è)* < *tās-én, *gērūos(è)* < *gerās-én (Girdenis, 2000a, 393; dar žr. Girdenis, 2000b, 17). Aptariamojo linksnio formoms būdingas morfologinis trumpėjimas, nes daugiskaitos vietininkas ilgesnis vienu skiemeniu už kitas paradigmos formas. Senųjų raštų duomenys rodo (Rosinas, 2000, 178; Zinkevičius, 1982, 27–29), kad daugiskaitos vietininko formos buvo vartojamos su *-su*⁸, pavyzdžiui, *miškuosu, *laukuosu. Šalia seniausiųjų lokatyvo formų su *-su* ilgainiui imta vartoti ir formos su *-sa* ir *-se*. Daugiskaitos vietininkas su *-se* yra atsiradęs iš senojo lokatyvo su *-su* keičiant jo *-u* į **-en* (ar *-ę*) pagal vienskaitos vietininko modelį. Formos su *-se* XVII–XVIII amžiuje vidurio Lietuvoje jau buvo visuotinai įsitvirtinusios. Vakarų Lietuvoje jos buvo pradėtos vartoti vėliau, bet išplito labai greit (Zinkevičius, 1982, 27).

⁶ Plačiau apie tai žr. (Girdenis, Rosinas, 1976, 188–197).

⁷ Z. Zinkevičius vėliau nuomonę dėl šios formos kilmės pakeitė. Be to, tokiam kildinimui prieštarauja senųjų raštų duomenys. Autorius linkęs sutikti su A. Rosino aiškinimu. Taigi daugiskaitos vietininko formos su *-se* yra senesnių formų su *-su* ar *-sa* perdirbiniai pagal vienskaitos vietininko modelį, plg. dar (Zinkevičius, 1982, 27).

⁸ Kaip rodo „Ziwato“ analizė, daugiskaitos vietininko formos su *-su* turi mišriojo linksniavimo daiktavardžiai: *akfy* 265₁₃, *smagienyfu* 332₁₄ (plačiau žr. Vaičiakauskytė, 2002b, 59–60).

Žemaičių daugiskaitos vietininko galūnės *ū* galėtų būti kildinamas ir iš *ō. Anot A. Girdenio (2000b, 335), žemaičių tarmėje yra nemažai žodžių ir formų, pasižyminčių specifinėmis, reguliariais fonetiniais dėsniais nepaaiškinamomis vokalizmo ypatybėmis. Viena iš tokių – *ū*, *ĩ* = bk. *uo*, *ie* (pvz.: *kāmūlī* s. „kamuolys“, *prī pētīs* / *prī pītīs* „pripirtis“). Niekada negaunančioje kirčio morfemoje (plg.: *piřtuose* ir *laukuosē*) žemaičių *ū* ← *ō.

Iš principo Kretingos šnektos daugiskaitos vietininko formos fleksija *-u*s galėtų būti vestina ir iš **-ūsō*, o atitinkamai ir kitų kamienų – *-uos* < **-uosō*, *-ies* < **-iesō*, bet tam prieštarautų „Ziwatas“ ir kitos šiaurės žemaičių šnektos.

„Ziwate“, kaip matyti iš pateiktų pavyzdžių, daugiskaitos vietininko formos su *-se* yra visuotinai įsigalėjusios.

4. Atskirai reikia aptarti įvardžių *pats*₆₆₂₀, *patis*₃₁₃ paradigmą, nes nesutampa šių įvardžių kaitymas su kitų gimininių įvardžių kaitymu.. Diachroniniu požiūriu šie įvardžiai galėtų būti traktuotini kaip daiktavardžiai (Rosinas, 2001, 134; dar žr. Zinkevičius, 1981, 13). Ir šiandien šie įvardžiai vartojami kaip daiktavardžiai „šeimininkas“, „žmona“ reikšmėmis. Būdamas ne tik įvardis, bet ir daiktavardis, žodis *pats* dabar turi mišrią paradigmą: linksnių formos gauna tai daiktavardines *i* kamieno, tai įvardines galūnes. Dabartinėje šiaurės vakarų žemaičių kretingiškių tarmėje aptariamųjų įvardžių formos neturi afrikatų (Aleksandravičius, 1964, 126), o „Ziwato“ tekste vartojamos paralelines formos: su afrikatomis ir be jų. Kartais netgi tas pats linksnis turi dvejopas lytis (žr. pateiktą paradigmą).

Vienaskaita

V. *pats* 66₂₀, *patfay* 66₁₉ ~ *pàts*, *pàtsã*
 K. *patyis* 188₁₂, *paties* 69₂₁ ~ *pàtëis*
 N. *patem* 61₂₅, *pačiem* 11₁₂ ~ *patêm*
 G. *pati* 116₈ ~ *pàti*
 Įn. *pačiu* 129₁₄ ~ *pàčõ*
 Vt. –

Daugiskaita

V. *patis* 64₁ ~ *pàtis*
 K. *pačiu* 121₁₄ ~ *pàčũ*
 N. –
 G. *pačius* 324₂₄ ~ *pàčĩs*
 Įn. –
 Vt. –

Vienaskaita

V. *pati* 3₁₃ ~ *pàti*
 K. *pačios* 214₆ ~ *pàčĩuos*
 N. *pačiey* 17₁₄ ~ *pàtê* / *patê*
 G. *paty* 71₂₇ ~ *pà.tę*
 Įn. *paty* 302₁₆ ~ *pà.tę*
 Vt. –

4.1. Vienaskaitos v a r d i n i n k o vyriškosis giminės įvardžio galūnė *-s*, o moteriškiosios – *-i*, pvz.: <...> *yr ateje, idant ne jem sluzitum, ale idant qnfay p a t s slazitum*

anims 66¹⁸⁻²⁰; *Untra, idant artyma sawa pagat wales milawfe Diewa, kaypo pati sawi miliety* 3¹²⁻¹³. Analizuojamame tekste be paprastųjų formų vartojamos ir emfatinės vyriškosios giminės formos, pvz.: *Weyziek jogiey gatawoty patrowu, Patfay Ponas Jezufas padeda* <...> 66¹⁸⁻¹⁹.

Lyginamojoje tarmėje turimos formos (*pàts* ~ *pàts*, *pàtì* ~ *patì*) nesiskiria nuo „Ziwato“ tarmės. Be šių formų, vartojamos ir emfatinės (*pàtsã* ~ *patsai*). Senuosiuose raštuose turima forma *patis* → *pats*. Analizuojamame tekste visuotinai vartojama forma be galūnės balsio. Kalbant apie vyriškosios giminės vardininko formą, reikia paskyti, jog dažnesnės yra emfatinės nei paprastosios formos (plg. gimininių įvardžių vienaskaitos vardininko formas). Moteriškosios giminės forma *patì* su siauru galūnės balsiu *i* rodo, kad šis įvardis išsirutuliojo iš *patí (Būga, 1958, 566; dar žr. Zinkevičius, 1966, 224).

4.2. Vienaskaitos kilmininko forma turi galūnes *-ėis*, *-os*, pvz.: *Nu paties Christufa, kursay procy sawa kruwyna, dieł yfzganima fwieta apfakis; yr newdzicz-nafti žmogaus ant akiu yfzmetynies* 314¹¹⁻¹⁴; *Waykieley židu, yr žmones ano yfzgidity, ant to patyis kiele aną uzbiega* <...> 188¹¹⁻¹²; *Pyłotas paćios neklawfys, warpays lypye zwanity yr trubays trubity, idant wyfy žmones sufyeytum* 214⁶⁻⁷.

Dabartinėje kretingiškių tarmėje vartojamos (*pàtėis* ~ *patieš*, *pàtūos* ~ *paćiōs*) kalbamųjų įvardžių formos. Vyriškosios giminės formos galūnė *-ėis* ~ *-ies* paskolinta iš *i* kamieno daiktavardžių, t. y. kildintina iš senovinės lietuvių **-ėš*⁹ (Aleksandravičius, 1967, 206), nes jau ir rytų baltų turėjo būti **-ėš*.

Skiriasi „Ziwato“ tarmės ir dabartinės lyginamosios tarmės moteriškosios giminės kilmininko formos (plg. pateiktus pavyzdžius). Analizuojamame tekste vartojama forma *paćios* 214⁶ nėra aukštaitinimo rezultatas, o tik įrodo, kad vakariniai pajūrio žemaičiai XVIII amžiaus viduryje turėjo afrikatas, kurias vėliau prarado (Girdenis, 2000a, 253).

4.3. Vienaskaitos naudininko galūnės yra šios: *-em* ir *-ey* = [eː], pvz.: *O milawfīs Jezuw kałbi Motinay, kas taw ik to; ar nežynay, jog tay kas taw pa t e m, arne ira Błagastowitas wayfius žiwata jos nekąłta* <...> 61²⁴⁻²⁶; <...> *nes tą prowã pa ć i e y Dwa-fey S. Bażnicie fzwęta pafawyn* 17¹⁴⁻¹⁵.

Lyginamojoje tarmėje turimos tokios įvardžių vienaskaitos naudininko lytys (*pa-tēm* ~ *paćiam*, *pàtē* ~ *paćiai*). Šiaurės žemaičiai tirkšliškiai skiria daiktavardžio ir įvardžio moteriškosios giminės vienaskaitos naudininko formas: *pàtē* ~ *paćiai* – daiktavardžio ir *patē* ~ *paćiai* – įvardžio; dar plg. (Aleksandravičius, 1967, 126). Moteriškosios giminės galūnė *-ey* tekste vertintina kaip aukštaitinimo padarinys. Aukštaitinimą rodo ir atsitiktinė afrikata *paćiey* 17¹⁴; dar plg. „Ziwate“ vartojamas formas: *patem* 61²⁵ ir *paćiem* 11¹².

⁹ Būga (1958, 572–573), remdamasis „Ziwate“ fiksuotomis formomis, pvz.: *pry ugnys* 179, *dieł ugnys* 310, šią galūnę formaliai kildina iš *-ies* (t. y. **-ėš*).

4.4. Vienaskaitos galininko forma baigiasi galūnėmis *-i* ir *-y* = [e], pvz.: <...> *o iey ne lyips pagat Zokana Mayziēšaws, idant ij p a t i apfūdītum akmemis užmušty 122¹⁷⁻¹⁹; <...> jogiey aną strofawoje diel grieku swety moteristes, nes buwa atiemys brolu fawa Filipu giwam p a t y 71²⁵⁻²⁷.*

Lyginamosios tarmės aptariamojo įvardžio galininko lytys sutampa su paliudytomis „Ziwate“ (*pā.t* ~ *pāti*, *pā.t* ~ *pāčią*). Vyriskosios giminės galūnės raida buvo tokia: *-i < -ī < *-iñ < *-i-n*. Moteriškosios giminės fleksija *-e* sutrumpėjo iš **-iāñ* (→ **-iāñ* → **-jeñ* → *-en* → *-en* → *-ē* → *-e*), plg. (Girdenis, 2001, 172).

4.5. Vienaskaitos įnagininko formos galūnės *-u* = [o] ir *-y* = [e], pvz.: *Yr teypo tawa szwēciawfe Dušie pagat sprawiedliwaftys tuw pa č i u ne butum garbinga 129¹³⁻¹⁵; <...> Afz efmi, ko yifzkot, po tris kartus ant žiemes parpule židay, galieje anus tu p a t y macy y Pekla nufiusty 302¹⁵⁻¹⁶.*

Lyginamojoje tarmėje kalbamųjų įvardžių formos abiejų giminių vartojamos be afrikatų (*pā.t* ~ *pačiū*, *pā.t* ~ *pačią*). Pažymėtina, kad „Ziwate“ vyriskosios giminės įnagininko forma tebevartojama su afrikata, pvz.: *pačiū 129¹⁵ ~ pāčō*.

4.6. Daugiskaitos vardininko formos *patis 64¹, pačias 310²³, pates 219¹⁸*, pvz.: *O anay Motryfzkiey kalbieje: jog jaw ne diel tawa kalbos tykiema; ale p a t i s gyrde ma yr pažifstama 78¹⁰⁻¹²; Ant žiemes deks wyfy medey, budinkas, giwoley, pawkfztey, yr žuwis pa č i a s 310²²⁻²³; <...> Dukteris Jeruzolimskas newerkiete, munęs, ale p a t e s werkiete ant sawęs <...> 219¹⁷⁻¹⁸.*

Dabartinėje kretingiškioje tarmėje vartojamos (*pā.tis* ~ *pātys*, *pā.tēs* ~ *pāčios*) formos. Nagrinėjamame tekste fiksuota forma *pačias 310²³* tikrai rodo, kad vakariniai pajūrio žemaičiai „Ziwato“ laikais turėjo afrikatas, kurias vėliau prarado (plg. Vaičiakauskytė, 2002b, 130).

4.7. Daugiskaitos kilmininko formos galūnė *-u*, pvz.: *Patfay Christufas pašakie: yr yfz pačiū katalyku padabney ledwa puše, arba dydzioj dalys, bus paskandintu 324¹⁰⁻¹².*

Dabartinės lyginamosios tarmės aptariamųjų įvardžių kilmininko forma (kaip ir visų vardažodžių) turi daiktavardinę fleksiją *-u* (*pā.tū* ~ *pačiū*). Veikiausiai analizuojamame tekste kirčiuota galūnė tebeturėjo nosinį balsį. Tokį spėliojimą galėtų patvirtinti įvardžio *tu* „Ziwate“ daugiskaitos kilmininko forma *tun 174¹⁰* arba dvigarsio *u* fakultatyvus vartojimas negalūninėse pozicijose, pvz.: *Kam munęs ape tay klawfi, kada munymi netyki, klawskies tun, kuryi munęs klawfe, nes afz pataiemnay ne mokiaw nieka 174⁹⁻¹⁰; apskunstas 188¹⁷, skurfes 314¹⁰* (smulkiau žr. Vaičiakauskytė, 2002b, 18).

4.8. Daugiskaitos galininko galūnė *-us*, pvz.: *Kiyty pakuta iki smerte aded: kiyty apent y tus pa č i u s griekus fugrifzta 324²³⁻²⁵.*

Šio linksnio forma kretingiškioje tarmėje sutampa su paliudyta analizuojamame tekste, t. y. turi daiktavardinę galūnę *-us* (*pā.tūs* ~ *pačius*). Logiška būtų manyti, kad

žemaičių daugiskaitos galininko galūnę reikėtų kildinti iš *-ūs¹⁰. Čia veikiausiai įtakos turėjo nekirčiuoti alomorfa ir *u* kamienas (Vaičiakauskytė, 2002b, 19).

5. Išvados. Baigiant kalbėti apie gimininių įvardžių kaitymo paradigmas, galima daryti tokias apibendrinamąsias išvadas.

1. „Ziwato“ tarmėje dėl bažnytinių tekstų įtakos dominavo emfatinės vienaskaitos vardininko formos.

2. Sprendžiant iš rašybos, nagrinėjamame tekste gimininių įvardžių vienaskaitos galininko forma tebeturėjo nosinį balsį.

3. Jau „Ziwato“ tarmėje įvardžiai *anas*, *ana* vartojami kaip asmeniniai įvardžių formos *jis*, *ji* itin retos. Lyginamojoje tarmėje visuotinai įsitvirtinę įvardžiai *ōns*, *ānā*.

4. XVIII amžiaus viduryje kretingiškai dar neskyrė gimininių įvardžių vienaskaitos galininko vyriškosios ir moteriškosios giminės formų, plg.: vyr. g. *anq* 2₁₇ ir mot. g. *anq* 3₂₁. Dabartinėje lyginamojoje tarmėje (Kretingà, Jokūbāvas) skiriamos vyriškosios ir moteriškosios giminės formos, pvz.: *ān ū · ān ō · ~ anā*; karteniškiečiai ir dabar turi *ānōn* (fakultatyviai *ānō*).

5. Analizuojamame tekste vartojamos formos *pačios* 214₆, *pačias* 310₂₃ nėra aukštaitinimo rezultatas, o tik įrodo, kad vakariniai pajūrio žemaičiai XVIII amžiaus viduryje turėjo afrikatas, kurias vėliau prarado.

PRONOUNS AND THEIR EVOLUTION IN THE 1759 „ZIWATAS“

Summary

The analysis showed that the emphatic forms of the singular nominative case dominated in the „Ziwatas“ (1759) dialect probably due to the impact of the church text. According to the orthography, the singular accusative forms of the demonstrative pronouns had still preserved a nasal vowel. The pronouns *anas*, *ana* were already used as personal pronouns instead of *jis*, *ji*.

LITERATŪRA

- Aleksandravičius J., 1964, Kretingos tarmės įvardis. – Kalbotyra, t. 10, 121–130.
Aleksandravičius J., 1967, Kretingos tarmė: Humanit. m. dr. disert. Vilnius: VU.
Būga K., 1958, Rinktiniai raštai. Vilnius: Valstybinė polit. ir moksl. lit. leid., t.1.
Ambrasas V. (red.), 1997 – Dabartinės lietuvių kalbos gramatika. Vilnius: Mokslo ir encikl. leid.
Girdenis A., 1962, Tirkšlių tarmės morfologija ir žodžių daryba. (Rankraštis).
Girdenis A., 1996, Taip šneka tirkšliškiai. Vilnius: Mokslo ir encikl. leid.
Girdenis A., 2000a, Kalbotyros darbai. Vilnius: Mokslo ir encikl. leid. inst., t. 1.

¹⁰ Žemaičių daugiskaitos galininko galūnės kilmė iš *-ūs pagrįstą ir tai, kad įvardžio galininko forma *mūs* gali būti kildintina iš *mūs, kuri galėjo pakeisti senesnę *mā, plg. (Rosinas, 1995, 28).

- Girdenis A.*, 2000b, Kalbotyros darbai. Vilnius: Mokslo ir encikl. leid. inst., t. 2.
- Girdenis A.*, 2001, Kalbotyros darbai. Vilnius: Mokslo ir encikl. leid. inst. t. 3.
- Girdenis A., Girdenienė D.*, 1997, 1759 metų „Ziwato“ indeksas. Vilnius: Mokslo ir encikl. leid. inst.
- Girdenis A., Rosinas A.*, 1976, Keletas samprotavimų dialektologinės fonetikos klausimais. – *Baltistica*, t. 12 (2), 188–197.
- Girdenis A., Skirmantas P.*, 1998, 1759 metų „Ziwatas“: (Faksimilinis leidinys). Vilnius: Mokslo ir encikl. leid. inst.
- Kazlauskas J.*, 1968, Lietuvių kalbos istorinė gramatika. Vilnius: Mintis.
- Palionis J.*, 1995, Lietuvių rašomosios kalbos istorija. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- Rosinas A.*, 1995, Baltų kalbų įvardžiai: morfologijos raida. Vilnius.
- Rosinas A.*, 2000, Inesyvo ir adesyvo kilmės ir raidos klausimu. – *Baltistica*, t. 34 (2), 173–183.
- Rosinas A.*, 2001, Dėl baltų **pat(is)*, **pat(n)ī* pirminės reikšmės ir gramatinio statuso. – *Baltistica*, t. 35 (2), 129–140.
- Vaičiakauskytė S.*, 2001, 1759 „Ziwato“ o, jo, įjo kamienų daiktavardžiai ir jų raida. – *Kalbotyra*, t. 50 (1), 119–133.
- Vaičiakauskytė S.*, 2002a, 1759 „Ziwato“ i ir priebalsinio kamieno daiktavardžiai ir jų raida. – *Baltistica*, t. 36 (2), 223–236.
- Vaičiakauskytė S.*, 2002b, 1759 „Ziwato“ vardažodžio linksniavimo sistema: Humanit. m. dr. disert. Vilnius: VPU.
- Zinkevičius Z.*, 1966, Lietuvių dialektologija. Vilnius: Mintis.
- Zinkevičius Z.*, 1980, Lietuvių kalbos istorinė gramatika. Vilnius: Mokslo, t. 1.
- Zinkevičius Z.*, 1981, Lietuvių kalbos istorinė gramatika. Vilnius: Mokslo, t. 2.
- Zinkevičius Z.*, 1982, Lietuvių kalbos postpoziciniai vietininkai. – *Baltistica*, t. 18 (1), 21–38.

Vilniaus pedagoginis universitetas
Lietuvių kalbos katedra

Įteikta
2003-12-30